

A SZENT JOBB VÁNDORLÁSA

Dr. Krutsay Miklós

Az ereklyék (relikviák) szentté avatott személyek holttestének részei – többnyire csontjai –, vagy a velük érintkezésbe került tárgyak (pl. ruhadarabok, koporsó), amelyeket a katolikus és az ortodox egyház tisztel és nekik csodatevő erőt tulajdonít. Kultuszuk különösen a középkorban volt általános (ekkor sok hamis ereklye is forgalomba került).

Szent I. István király 1038-ban halt meg és a székesfehérvári bazilikában temették el. 1083-ban történt szentté avatása alkalmából, sírját megnyitották és mumifikálódott jobb kezét leválasztva a kincstárban külön őrizték meg. A kincstár őre, Mercurius kanonok, azonban ellopta és Bihar-megyei, családi monostorába vitte. Szent László megbocsátott a tolvajnak, sőt az erek-

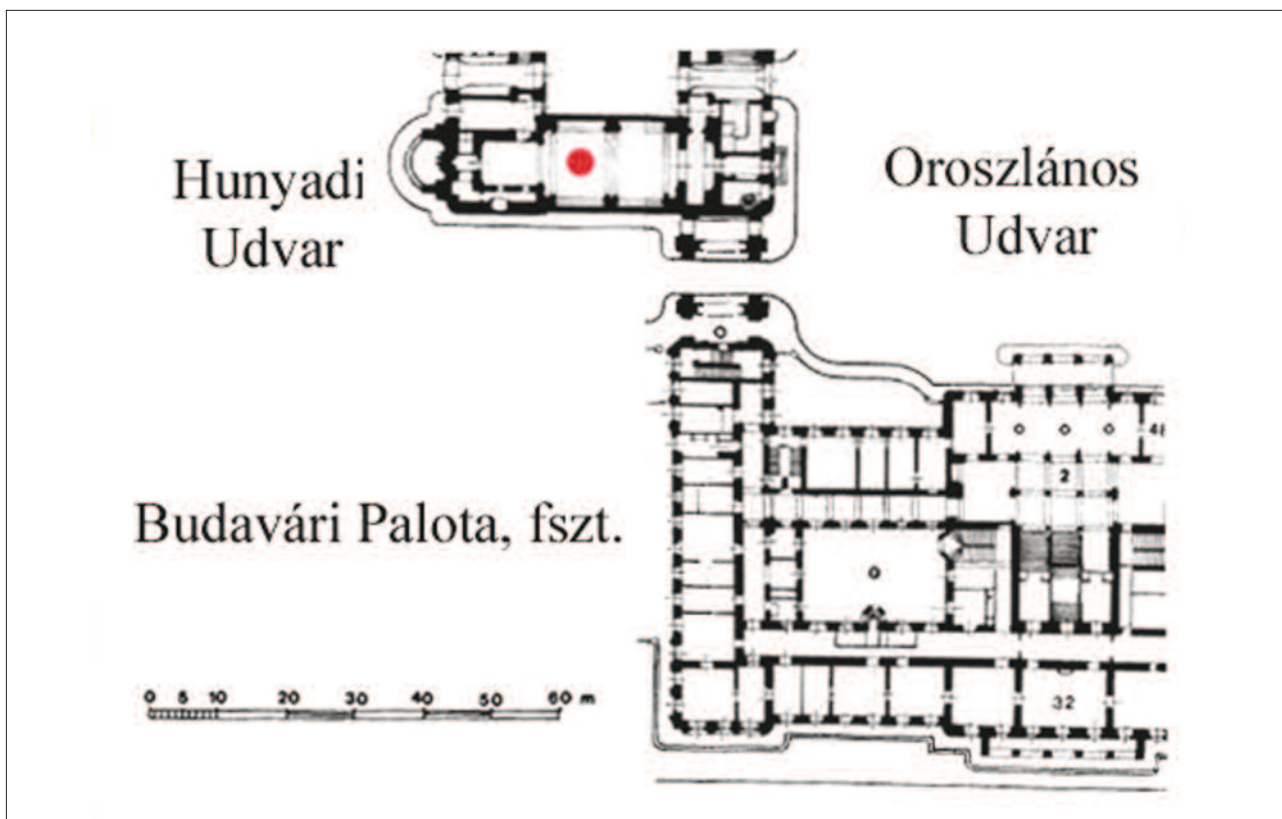
lye őrzésére megalapította (a mai romániai Sânioban) a Szent Jobbról nevezett apátságot.

A török veszedelem elől az ereklyét visszavitték Székesfehérvárra. A mohácsi vész után kereskedők útján a dalmáciai Raguz (Dubrovnik) dominikánusaihoz került. Mária Terézia, hosszas tárgyalás után, megszerezte a Raguzai Köztársaságtól, új ereklyetartót készíttetett számára és 1771-ben ünnepélyesen Bécsből Budára vitette (1. ábra).

A középkorban Buda várában állt a Szt. Zsigmond templom, de ez a várnak a törököktől való visszafoglalásakor rommá lett (alapfalai még láthatók). Nevét (titulusát) átvitték a királynő által a XVIII. sz. második felében építtetett, budavári Királyi Palota templomára,

1. ábra. A Szent Jobb

2. ábra. Az egykori Szt. István-vártemplom a Budavári Palota földszintjének alaprajzán (pirossal jelölve)

amelyet 1769-ben szenteltek fel. Ennek lelkészei, majd plébánosai 1770-től 1881-ig a cseh eredetű Vöröscsilagos Keresztes Rend tagjai, ezt követően pedig egyházmegyei papok voltak. Az öt oltárral bíró, barokk berendezésű, egyhajós templom a Hunyadi-udvar Mátyás-kútja mögött helyezkedett el (2. és 3. ábra). (Kívülről semmi sem mutatta, hogy a falak mögött templom rejtőzik.) Alatta alakították ki a nádori kriptát. Mária Terézia az ereklyét a templom plébánosára és az angolkisasszonyok főnöknőjére bízta. (A palotát kezdetben az angolkisasszonyok rendházaként vették használatba, 1777-től 1784-ig a Nagyszombatról Budára átköltözött egyetem elhelyezésére, majd az egyetem Pestre költöztetése után, 1796-tól a nádor székhelyeként szolgált.) A relikvia számára 1862-ben Lippert József tervei szerint nagyobb, neogótikus ereklyetartó készült (4. ábra). A vártemplom nevét 1910-ben Szt. Istvánra változtatták. A palota 1896 és 1905 között történt, Ybl-Hauszmann-féle bővítésekor, a Szent Jobb őrzésére a templom szentélye mögötti folyosón kialakítottak egy kicsiny kápolnát, amelyet Lotz Károly által tervezett, Róth Miksa műhelyében készült aranyozásokkal díszítettek (1901).

1891-ben Szent István napját nemzeti ünneppé nyilvánították. Azóta vált rendszeressé az augusztus 20-i

körmenet, amelyet eleinte a Várban tartottak. A menet az ereklyével a vártemplomtól a Tárnok-utcán át a Nagybaldogasszony (Mátyás)-templomig vonult, majd szentmise után innen a Kapisztrán téren és az Úri-utcán át tért vissza a palotába. Részt vettek rajta az ország egyházi és világi előkelőségei, a testőrség és a koronaőrőség is (5. ábra). Az 1938-as jubileumi évben a relikviát az Aranyvonatnak nevezett különvonat erre a célra készült, díszes vagonjában körülhordozták az országban (6. ábra).

1944 végén, Szálasi Ferenc rendeletére, a Szent Jobbot a koronázási jelvényekkel együtt a Dunántúlra, majd 1945 tavaszán Ausztriába menekítették. Az ereklye a mattsee-i plébániára, majd a salzburgi érsekségre került. Innen hozta vissza egy amerikai katonai küldöttség 1945 augusztus 18-án. 1950-ig az angolkisasszonyok Váci-utcai Szt. Mihály templomában, 1951-től a Szt. István bazilika plébániáján őrizték. 1971-ben a bazilika szentélye mögötti Szt. Lipót kápolnába vitték, amelyet 1986-ban átneveztek Szent Jobb kápolnává. 1945-től a Szent István-napi körmenetet már nem a Várban, hanem a bazilika körüli utcákban tartották. Ezt 1948-ban az állam betiltotta, és csak 1989-től engedélyezték ismét.

A vártemplom 1945-ben, az ostrom alatt romossá

3. ábra. Az egykori vártemplom belseje

4. ábra. A neogótikus ereklyetartó

5. ábra. Szent István-napi körmenet

6. ábra. Az Aranyvonat

vált, mennyezete beomlott, berendezése összetörött vagy eltűnt (sajnos, nem állították helyre). Márványfőoltára Marlok István pilisvörösvári plébános ügybuzgalma folytán, 1957-ben, restaurálás után, a község plébániatemplomába került (7. ábra). Ez idő tájban

7. ábra. A vártemplom főoltára Pilisvörösváron

8. ábra. A rekonstruált Szent Jobb kápolna

Bicskei Karle János festőművész, akinek öccse a budai Várban dolgozott, a vártemplom romjai között felfedezte a Szent Jobb kápolna mozaikjának darabjait. Ezt közölte egyik megrendelőjével, Pintér Sándor balatónalmádi plébánossal, akinek sikerült a kápolna maradványait megszerezni és két teherautóval Almádiba szállíttatni. Ott, a plébániatemplom mellett, 1958-ban egy kis kápolnát építtetett, amelyben szakemberek rekonstruálták az eredeti, kb. 2 x 2 m-es teret (8. ábra). Ez ma a városka egyik nevezetessége. A kápolna hozzájutott Szent István, Boldog Gizella és Szent Imre kicsiny ereklyéihez is, amelyeket az oltáron őriznek.

Irodalom

Krutsay M: A korona vándorútja. *Immunol Szemle* 2022; **14:** (3) 94-97.